

Tidsarbejde, tid og rytmer i digitaliseret ældrepleje

Annette Kamp

Abstract

Denne artikel udforsker, hvordan nye digitale teknologier i omsorgsarbejde kan ændre temporalitet – tid, rum og rytmer – i omsorgsarbejdet og belyser, hvordan dette kan påvirke omsorg og omsorgsarbejde. Artiklen er baseret på en forståelse af temporalitet som kompleks, flerfoldig og modsætningsfuld og som kontinuerligt forhandlet i *tidsarbejde* (Flaherty, 2011). Tidsarbejdet indebærer en reorganisering af tid, rum og rytmer med henblik på at skabe tidsmæssige kvaliteter, der er meningsfulde i forhold til omsorgsopgaven. Med baggrund i etnografiske studier af to teknologier, sensorgulve og skærmbaseret hjemmepleje, der antages at påvirke tid og rytmer i arbejdet på ret forskellig måde, præsenteres en analyse af medarbejdernes tidsarbejde og de nye temporaliteter, som skabes. Analyserne viser, hvordan medarbejderne forhandler nye temporaliteter præget af acceleration, kompression og fragmentering med kroppens og hjemmets rytmer. Her spiller også borgerens medvirken og brugen af teknologi en rolle. Paradoksalt nok bidrager tidsarbejde, som en strategi til at forhandle konfliktfyldte temporaliteter, ofte yderligere til at komprimere eller fragmentere tiden. Artiklen peger på, hvordan temporalitet kan være en vigtig nøgle til at forstå digitalt omsorgsarbejde, hvor digitale teknologier bringes i brug i specifikke politiske og socio-materielle sammenhænge, ofte med uventede og utilsigtede resultater.

Keywords: ny teknologi, temporalitet, tidsarbejde, omsorg

Introduktion

I de seneste år er en ny bølge af digitalisering skyllet over den offentlige sektor (2022), og her er ældreplejen, som en stor udgifts- og personaletung sektor, ikke en undtagelse. Her introduceres nye "velfærdsteknologier" med visioner om at understøtte strategier om "længst muligt i eget hjem" samt at muliggøre en (fysisk) tilbagetrækning af pleje og omsorgsydelser (Kamp, Obstfelder & Andersson, 2019). Disse teknologier, der fx omfatter automatiske skylle- og tørre toiletter, avancerede alarmer og skærme til teleomsorg, griber ikke kun ind i de daglige interaktioner mellem omsorgsmedarbejdere

og borgere, men også i organiseringen af omsorgsarbejdet i tid og rum. Dermed forandres også arbejdets temporalitet, forstået som de kvalitative sider af tiden som fx tempo, intensitet, punktlighed, pauser, rækkefølge af opgaver og synkronitet. Disse forandringer i temporalitet, og de implikationer de har for omsorgsmedarbejdernes arbejdsliv, er omdrejningspunktet for denne artikel.¹

Tidsoptimering har i mange år været omdrejningspunktet for en stadig rationalisering af den danske ældrepleje. Denne udvikling har været muliggjort ved brug af administrative IT-systemer, der bygger på standardisering af tid og opgaver, samt de såkaldte

PDA'ere (personbårne digitale assistenter), hvor omsorgsmedarbejderens konkrete tidsforbrug på hver enkelt ydelse til borgerne kan monitoreres. Organiseringen af det daglige arbejde i ældreplejen er således præget af en gennemgribende styring af tid og ressourcer (Hansen & Kamp, 2019).

Dermed er der skabt, det som Durkheim kalder, et *lineært tidsregime* (Durkheim & Swain, 2012); en industriel organisering af tid, hvor tiden bliver en ressource, der skal bruges så optimalt som muligt, og aktiviteter adskilles, strømlines og organiseres i en fremadskridende tidslinje for at opnå maksimal effektivitet.

Mange studier har peget på de negative konsekvenser for arbejdslivet, som denne rationaliseringsstrategi har haft (Wrede et al., 2008; Kamp, 2012; Trydegård, 2012; Hansen & Kamp, 2019). Et af de grundlæggende problemer er, at den lineære tidsplanlægning støder sammen med omsorgens rytmer. Som den feministiske omsorgsforskning understreger, er omsorgsarbejde et relationelt arbejde og indebærer at følge ældre menneskers behov og væve aktiviteter sammen (Davies, 2001; Wærness, 1998). Samtidig er megen omsorg knyttet til kroppens rytmer, fx i forbindelse med bad og toiletbesøg. Omsorgsarbejde indebærer derfor ofte opgaver, der er uforudsigelige og vanskelige at planlægge. Julia Twigg (2000) foreslår begreberne *kroppens tid* og *hjemmets tid* for at udvide vores forståelse af forskellige former for ikke-lineær temporalitet, der er involveret i omsorgsarbejde, og påpeger, hvordan omsorgsmedarbejdere er nødt til at tilpasse temporaliteten til kroppens og hverdagslivets rytmer i ældres hjem. Nyere empiriske undersøgelser peger netop på, hvordan omsorgsarbejde indebærer et kontinuert arbejde med at håndtere modsætningsfulde temporaliteter, fx ved (uformelt) at omorganisere tidsplaner og "bytte" borgere (Hirvonen & Husso, 2012; Tufte, 2013; Andersen & Bengtsson, 2019).

Velfærdsteknologier må imidlertid forventes at forandre arbejdets temporalitet på andre måder end de IT baserede administrative systemer, der sigtede på rationalisering ud fra en industriel tankegang om standardisering. Med et sigte på at skabe omsorg på distancen kan man antage, at introduktion af velfærdsteknologier vil indebære reorganisering af tid, rum og rytmer. Vi kan både forestille os nye temporaliteter præget af større fleksibilitet i forhold til at tage højde for forskellige omsorgsbehov, men også temporaliteter karakteriseret ved fragmentering eller kompression.

Samtidig er der tale om teknologier, der griber ind i arbejdet på meget forskellig måde, og som må antages at skabe meget forskellige forandringer af arbejdets temporalitet. Jeg har derfor valgt to typer af teknologier, skærmteknologier og gulvalarmer, der i udgangspunktet må antages at påvirke temporalitet på ret forskellige måder. Denne artikel bygger på omfattende feltstudier af de praksisser, der udvikles, når velfærdsteknologier tages i brug. Den undersøger, hvordan tid og rytmer forhandles og reorganiseres i daglig praksis i hjemmeplejen i Danmark.

Teoretisk tager jeg udgangspunkt i Barbara Adam (1998), som med sit fokus på *timescapes* ser på tidens kvaliteter og på sammenvævningen af tid, sted/rum og aktivitet. Michael Flahertys (2011) begreb om *time-making* bringes desuden i spil med henblik på at forstå dynamiske processer, hvor aktører aktivt bestræber sig på at skabe bestemte kvaliteter af tid i en kontekst præget af flere potentielt modsætningsfulde temporaliteter.

Artiklen giver således rige, men på ingen måde udtømmende bud på, hvordan nye temporaliteter introduceres og forhandles i "digital omsorg", og disse eksempler bruges som grundlag for at drøfte, hvordan de nye temporaliteter påvirker omsorgsarbejdet, herunder om de er stand til at løse nogle af de modsætninger, vi har konstateret i om-

sorgsarbejde organiseret ud fra en lineær temporalitet.

Ny teknologi og temporalitet i omsorgsarbejde

Tid, som Durkheim og Swain (2012) understreger, skal betragtes som en social institution eller et regime, der etablerer en række fælles standarder og regler, der muliggør koordineringen af menneskelige aktiviteter. I en Durkheim'sk optik bliver reguleringen af tid afgørende for social sammenhængskraft og reproduktion. Durkheim og Swain (2012) studerede det tidsmæssige regime, som industrialiseringen skabte, og observerede, hvordan tid blev noget, der eksisterede uden for os selv - en uafhængig skala. Dette lineære tidsregime har opnået en hegemonisk status i den industrielle æra, ikke mindst i arbejdslivet. Tid bliver en ressource, der bør anvendes så optimalt som muligt, og aktiviteter adskilles og strømmer uafhængigt af hinanden for at opnå maksimal effektivitet.

Globalisering, den stigende mobilitet og gennemtrængende digitalisering i alle aspekter af livet indvarsler imidlertid dramatiske forandringer i opfattelsen af tid som en social institution. Banebrydende værker af Harvey (2000), Urry (2001) og Rosa (2013) foreslår fremkomsten af nye tidsregimer karakteriseret af fx acceleration og kompression, og bidrager dermed væsentligt til de bredere diskussioner om (post)moderne samfund.

De fremhæver alle, hvordan rum og tid effektivt er blevet adskilt, hvordan øget hastighed, ofte som følge af brugen af IT, betyder, at tidshorisonter bliver kortere og nogle gange fragmenterede. Deres observationer af hvordan tid i (post)moderne samfund i stigende grad skaber en øjeblikorientering, så vores tid opleves som korte og intense øjeblikke, der ikke levner rum til fordybelse og opbygning af relationer, er særligt interessante i forhold til omsorgsarbejde. Imidlertid er der her tale

om megatrends, som selvsagt ikke udfolder sig, så ét tidsregime blot erstatter det næste. Men samlet set peger dette på et behov for at studere forandringer i tidens kvaliteter såsom timing, tempo, rytme, pauser, samt sekvens og synkronisering af aktiviteter, fremfor alene på tidens udstrækning; at "tælle og regne tid" (Adam, 2004).

Dette tages op i flere nyere studier, som peger på, hvordan forskellige "tidsordener" eksisterer side om side, hvilket gør tidskonflikter og tidsmæssig organisering til kernen i empiriske studier (fx Kamp et al., 2011; Ylijoki & Mäntylä, 2003). Tidsordener forstås her som institutionaliserede temporaliteter; institutionaliserede normer og praksisser for fx varighed, tempo, krav til synkronisering, rækkefølge og rumlighed i forhold til bestemte opgaver.

Tidsordener kan være baseret på ledelses-systemer eller professionelle normer, men også på materialitet og kulturelle normer, som Julia Twiggs (2000) begreber om *kroppens tid* og *hjemmets tid* er udtryk for. Tidsordener bør imidlertid, som Orlikowski og Yates (2002) påpeger, ikke betragtes som eksterne strukturer i kontinuerlige processer med tidsmæssig strukturering, men skal forstås som institutioner, der genskabes og transformeres af aktørerne.

Michael Flaherty's begreb om *time making* bidrager til at forstå agentialitet i disse processer. Med en fænomenologisk tilgang retter han opmærksomheden mod, hvordan mennesker aktivt skaber tid; organiserer tid på måder, som giver mening i forhold til både forventede og kommende begivenheder, og dermed udvider tidsrammerne fra nutiden til at dække både fortid og fremtid (Flaherty, 2011). Tilsvarende foreslår Allvin (2011), der beskæftiger sig med grænseløst arbejde, begrebet *tidsjonglering* (time-juggling), set som en permanent aktivitet; arbejde i sig selv, der kan medføre spændinger og dilemmaer for medarbejderne.

Det stadige arbejde med at (re)organisere opgaver, rum og tid på meningsfulde måder med sigte på at opnå bestemte tidskvaliteter, her oversat til *tidsarbejde*, er derfor et vigtigt omdrejningspunkt for analyser af tid og arbejde.

Selvom en stor del af diskussionen om nye tidsregimer tager udgangspunkt i udbredelsen af digitale teknologier, adresserer studier om temporalitet i postmoderne samfund sjældent direkte teknologiernes rolle, eller når de gør det, baserer de sig på en antagelse om, at teknologier fungerer som forventet, og fx erstatter menneskelige funktioner og fører til effektivisering (se fx Wajcman, 2015; Bergschöld, 2018).

En række forskere kritiserer denne deterministiske forståelse af teknologi, og med et udgangspunkt i STS (Science Technology and Society studies) peger de på vigtigheden af at forstå den gensidige konstitution af teknologi og det sociale når temporalitet forhandles (se fx Orlikowski & Yates, 2002; Orlikowski, 2010; Wajcman, 2015).

I sin indflydelsesrige bog "Pressed for time" minder Wajcman os om:

Egenskaber som hastighed og effektivitet produceres ikke kun af teknologier alene, men er relateret til de sociale normer, der udvikler sig, når enheder integreres i dagliglivet. I stedet for blot at komprimere tid ændrer informationsteknologier selve karakteren og betydningen af opgaver og arbejdsaktiviteter. Ligesom mobiltelefoner skaber internettet nye former for materielle og kulturelle praksisser, der transformerer den temporale og rumlige basis for social interaktion (Wajcman, 2015, s. 31, egen oversættelse).

Wajcman (2015) henleder desuden vores opmærksomhed på, hvordan teknologier bruges på meget forskellige og ofte uventede måder i specifikke sammenhænge. Via empiriske studier demonstrerer hun og andre, hvor-

dan teknologier også kan have potentiale til fleksibilisering og tidsstyring – i modsætning til opfattelsen af teknologier som alene bidragende til acceleration og tidsmangel (Wajcman & Rose, 2011; Wajcman, 2015).

Endelig peger hun på, hvordan visioner og reformer på forskellige politiske og organisatoriske niveauer spiller en rolle i udviklingen af teknologier og er med til at forme ideer om, hvordan de skal anvendes. Hun understreger således de normative aspirationer – de visioner, ideer og strategier – som nye teknologier ofte er en del af.

Disse indsigter understreger behovet for kontekstsensitive analyser, der kan belyse det komplekse og modsætningsfyldte tidsarbejde, som udføres i forbindelse med indførelse af nye teknologier i omsorgsarbejdet. Dette tidsarbejde kan involvere forskellig, kreativ brug af teknologi, og de fordrer samtidig en opmærksomhed på den rolle, som de nye omsorgsregimer og idealer spiller.

Med basis i længerevarende etnografiske feltstudier undersøger jeg i denne artikel, hvordan introduktion af to nye teknologier, sensorgulve og virtuel hjemmepleje (hjemmepleje over skærm), fører til nye former for tidsarbejde.

Metodologi

Artiklens empiriske grundlag består af etnografiske casestudier i to forskellige danske kommuner, hvor henholdsvis virtuel hjemmepleje og sensorgulve anvendes i omsorgsarbejdet. De to casestudier er del af et samlet fireårigt forskningsprojekt om velfærdsteknologier i ældreplejen. Virtuel hjemmepleje indebærer udførelsen af specifikke hjemmepleje opgaver gennem videosamtaler i stedet for fysiske besøg i borgernes hjem. Trykfølsomme gulve (sensorgulve), der primært anvendes på plejehjem, har til formål at advare omsorgsmedarbejderne om en borgers fald eller andre bevægelser via deres smartphones.

Disse to cases er valgt for at give mulighed for at udforske forskellige måder, hvorpå digitale teknologier bidrager til at ændre omsorgens temporaliteter. Begge teknologier sigter mod at skabe omsorg på distancen og dermed begrænse praksisser, der indebærer, at omsorgsmedarbejderne trænger ind i borgernes privatsfære og dermed potentielt begrænser deres autonomi. På denne måde udgør de en integreret del af en større bølge af reformer, der i øjeblikket står øverst på dagsordenen i både ældrepleje og andre former for omsorg i de fleste vestlige lande.

Kommunerne og de enkelte institutioner havde arbejdet med teknologierne i længere tid og etableret rutinemæssige daglige praksisser med dem. Med denne udvælgelse af cases undgik vi de typiske "opstartsproblemer", der er forbundet med implementeringen af nye teknologier, og det muliggjorde, at vi kunne opnå indsigt i, hvordan teknologierne er blevet integreret i daglige omsorgspraksisser. Studierne blev gennemført i 2015/2016 (sensorgulve) og 2016 (virtuel hjemmepleje). Casestudierne kombinerer flere metoder: kvalitative interviews, dokumentstudier, deltager- og skyggeobservationer samt feedbackmøder med deltagende arbejdspladser. Figur 1

giver en oversigt over det empiriske materiale. I begge tilfælde omfattede interviews den lokale ledelse, relevante konsulenter, lokale medarbejderrepræsentanter (tillidsrepræsentanter og arbejdsmiljørepræsentanter) samt en række medarbejdere, der arbejdede med de undersøgte teknologier i deres daglige praksis. Blandt medarbejderne interviewede vi primært sygeplejersker og social- og sundhedshjælpere og -assistenter. Både gruppe- og individuelle interviews var baseret på semistrukturerede interviewguider med fokus på lokale forståelser af teknologierne samt lokale praksisser og deres anvendelser. Disse praksisser var også fokus for vores observationsstudier, der primært blev udført som skyggeobservationer (Czarniawska, 2007), hvor en af de deltagende forskere fulgte en medarbejder gennem deres arbejdsdag. Forskerne fungerede som delvis deltagende observatører (Fangen, 2010) og engagerede sig i samtaler og interaktioner med de skyggede medarbejdere samt kolleger og plejemodtagere, de interagerede med, men uden direkte deltagelse i omsorgsarbejdet.

Som forberedelse til analysen er der foretaget en systematisk gennemlæsning af det empiriske materiale fra de to casestudier.

Case /Teknologi	Aktiviteter/empirisk materiale
Virtuel hjemmepleje	<ul style="list-style-type: none"> 17 dages skyggeobservation 1 dags observation af seminar 22 individuelle interviews 5 gruppeinterviews 7 dokumenter 1 feedback møde
Sensor gulve2	<ul style="list-style-type: none"> 12 dages skyggeobservation 1 dags observation af seminar 8 individuelle interviews 5 gruppeinterviews 2 dokumenter 1 feedback møde

Fokus er at belyse forskellige former for tidsarbejde og dermed hvordan teknologierne bidrog til at forandre arbejdets temporalitet. Denne læsning resulterede i forskellige foreløbige temaer og resultater. På den baggrund blev citater og observationer, der illustrerer bredere tendenser i det empiriske materiale, udvalgt til præsentation i analysen nedenfor. Fokus i analysen er at illustrere det komplekse og ofte modsætningsfulde tidsarbejde, der udføres, men også at belyse hvordan dette udfordrer forståelse af professionalismisme og meningsfuldhed i omsorgsarbejdet.

Virtuel hjemmepleje – nye temporaliteter, omsorgslogikker og professionalismisme

Virtuel hjemmepleje implementeres i øjeblikket i hjemmeplejen i de fleste danske kommuner (Center for Velfærdsteknologi, 2020). Virtuel hjemmepleje anvendes til en række opgaver: kontrol af medicinindtag, "sikkerhedsbesøg" for at sikre, at alt er i orden hos borgeren, "strukturerede besøg" til borgere med demens eller mentale problemer, guidning og overvågning af borgeres badning, selvindsprøjtning af insulin mm.

Virtuel pleje betragtes som en måde at undgå de afbrydelser og den indtrængen i borgerens private hjem, som fysiske besøg kan medføre. Det er imidlertid også en af de teknologier, hvor forventningerne til tidsbesparende potentiale er høje. Derfor er udviklingen af en forretningsmodel, der klargør forudsætningerne for at gøre dette til en tidsbesparende og økonomisk sund investering, en almindelig praksis i kommunerne, og den tid, der bruges på virtuel pleje i forhold til fysiske besøg, måles og overvåges rutinemæssigt.

Virtuel pleje kan i princippet være interaktiv, så både borger og omsorgsmedarbejder kan ringe op, og varigheden kan være kortere eller længere. I dansk hjemmepleje,

hvor virtuel pleje indgår som en strategi for tidsbesparelse, kan imidlertid kun medarbejderne ringe op, og i de fleste tilfælde er samtalerne ganske korte.

Observationer og interviews viser, hvordan kontakten mellem borgere og omsorgsmedarbejdere i skærmbesøgene generelt får en anden karakter end i fysiske besøg i borgernes hjem. Et fysisk besøg indebærer ofte løsninger på ekstra småopgaver som fx hjælp med breve fra kommunen, med problemer med Tv'et og snak om familie begivenheder, sport mv., samtidig med at medarbejderne udfører deres opgaver. En ret omfattende litteratur (se fx Kirchhoff & Karlsson, 2023; Liebst & Monrad, 2008; Liveng, 2006) viser, at der ofte udføres "ekstraopgaver", som kan være alt fra småindkøb, omsorg for kæledyr, negleklipning osv., hvilke er opgaver, som ikke er tildelt tid. Skærmbesøgene fokuserer normalt mere direkte på opgaven; den ydelse som borgeren er tildelt. Som hjemmesygeplejersken Greta forklarede i vores interview:

"Det er mere koncentreret, når du ringer [...]. Når du ringer gennem en skærm, og så har vi begge en målsætning. Vi skal tale om visse ting og ikke alt det andet. Du ved, når du besøger et hjem, er der altid tusind ting".

Typisk tager omsorgsmedarbejderne føringen, åbner samtalen, stiller spørgsmål, afrunder og siger derefter farvel. Omsorgsmedarbejderne sætter ofte dagsordenen, og forholdet mellem borger og omsorgsmedarbejder kan derfor også potentielt forandres.

Så mens fysiske besøg indebærer forhandling om hjemmets tid, gør virtuelle besøg justeringer af hjemmets tid overflødig. Dermed overlades det til omsorgsmedarbejderne (og borgerne) at skabe en ny form for temporalitet, som er komprimeret og intens, og hvor talehandlingerne bliver målrettede, men som stadig er meningsfulde for begge parter.

Som nævnt ovenfor, har mange omsorgsmedarbejdere lært en måde at håndtere korte samtaler på og har udviklet rutiner for, hvordan man starter og afslutter samtalen, hvordan man gør dem personlige og behagelige. Dette er imidlertid ikke altid let at opnå. I et gruppeinterview fortæller en omsorgsmedarbejder, hvor svært det er at etablere, hvad hun betragter som "en normal samtale" i de meget korte tidsintervaller, fx når hendes opgave er at kontrollere borgerens indtagelse af medicin. Hun forklarer, hvordan hun forsøger at inkludere normale, høflige og empatiske elementer i samtalen:

"Det er ofte sådan: "Godmorgen. Har du sovet godt - har du taget din medicin? Ja? Det er godt. Ha' en god dag". Du kan ikke gøre det sådan. Du skal spørge borgeren, hvordan hun vil tilbringe dagen eller noget. Jeg synes, det er svært. Jeg synes, det bliver så koldt, næsten kynisk, bare ... tj, "ha' en god dag"" (Jane, omsorgsmedarbejder).

Hun peger på, hvordan det virtuelle besøg mere eksplicit reducerer besøget til at udføre én bestemt opgave: kontrol af medicinindtag én til én. Implicit refererer hun til fysiske besøg, der altid indebærer mere i form af samtale med borgeren eller udførelse af ekstraopgaver. Dog kan virtuelle besøg også tilbyde en løsning på de modsætningsfulde positioner, som rationaliserede omsorgsformer placerer omsorgsmedarbejderne i, som dette uddrag af et gruppeinterview illustrerer.

Tine: "Du har også borgere, som du næsten ikke kan slippe af med, når du bare lige aflægger et kort besøg for at give en tablet. Når du så endelig kommer ud, skynder dig hen til bilen og sidder der, har du det dårligt over at have afbrudt dem. Du undgår disse situationer, når du bruger skærmopkald. Det er som om, to minutter på skærmen fungerer meget bedre end de to minutter i den [fysiske] virke-

lighed. Der går tid med at tage jakken af, tage regnbukserne af, hvis du cykler."

Birgit tilføjer: "Og du kan mærke, om en person, der kommer ind i rummet, har travlt eller ej."

Jonna konkluderer: "Vi ser også ret anderledes ud, når vi sidder der foran skærmen klar med hovedtelefonerne på, kaffen på bordet og det hele."

At fremstå som en travl krop opfattes tydeligvis ikke som professionelt, men er ikke desto mindre noget, der tit opleves ofte i en hjemmepleeenhed, der er underlagt kontinuerlig besparelse. I stedet for at fremstå som travle og hastige personer over for borgeren kan omsorgsmedarbejderne indtage positionen som professionelle, rolige samtalepartnere, især når de udfører samtalen fra kontoret med kaffe, der kan signalere en afslappet og uformel stemning. Som de understreger, kan dette også medføre en anden tidskvalitet; en mere intens plads til at tale med borgerne, hvor to minutter synes at udgøre et forlænget øjeblik.

Dette har konsekvenser for omsorgens temporalitet. Der etableres en komprimeret rytme, hvor en mundtlig dialog med spørgsmål og svar skal udfoldes, og der kræves deltagelse fra begge parter, både borgeren og omsorgsmedarbejderen.

Dog, som socio-materielle tilgange fremhæver, bruges teknologier ikke nødvendigvis som tiltænkt. Da samtaler er tosidige, overholder borgere ikke altid den etablerede temporalitet. I flere tilfælde var borgerne ret snakkesalige, og derfor lykkedes det dem at forlænge samtalen, som i nedenstående eksempel fra en af mine observationer:

Borgeren, Johannes, begynder at fortælle om en voldsom drøm, han har haft. Skærmsamtalen om hans tilstand og den medicin, han tager, er

sådan set overstået, og Anna, sygeplejersken, skal til at afslutte den. Det var en lang og kompliceret drøm med mange detaljer, og det er svært at afbryde ham. Han er tydeligvis glad for at snakke med Anna, og samtalen slutter med, at han spørger til, om han ikke snart ser hende igen.

Så denne analyse viser på den ene side, hvordan virtuel pleje kan skabe korte øjeblikke af komprimeret tid, hvilket kan være en effektiv interaktionsform, hvor tidsarbejde, der medgår til at forhandle modsætninger mellem "hjemmets tid" og den lineære temporalitet, undgås. Virtuel hjemmepleje kan imidlertid bidrage til at skabe spændinger og modsætninger i relationelt arbejde, som omsorgsmedarbejderne må håndtere. Mens nogle samtaler bliver vanskelige at afslutte, opstår den modsatte situation, at borgerne ikke svarer på opkaldet, også. I så fald må omsorgsmedarbejderne udføre et fysisk besøg for at sikre, at borgeren er OK. Dermed bliver det nødvendigt at reorganisere dagens besøgs- og tidsplan. Samspelet mellem teknologi, borgere og medarbejdere fungerer altså ikke altid som intenderet, og dette kan i nogle tilfælde fordrer et betydeligt tidsarbejde. Analysen illustrerer imidlertid også, hvordan virtuel pleje kan tilbyde en ny form for omsorg, der i dette tilfælde af rationaliseret pleje kan indebære en mere behagelig position.

Organisering af virtuel pleje – tidsarbejde og komprimeret tid

Virtuel pleje gennemføres som en integreret del af arbejdet i hjemmeplejen, hvor organiseringen af det daglige arbejde er baseret på tidsskemaer for hver omsorgsmedarbejder, sammensat efter lineær tidslogik. Fysiske besøg organiseres derfor med en arbejdsliste, der viser rækkefølgen af besøg og tidspunktet for ankomsten hos hver borger. Alle ydelser er

specificeret og tildeles en bestemt tidsperiode, fx otte minutter til at tage støttestrømper på, ti minutter til at hjælpe borgeren ud af sengen osv. Så lineær tidsorden er klart et dominerende princip.

Virtuelle besøg er indarbejdet i den daglige liste over besøg som små tidsenheder - mest almindeligt tildeles der to minutter - og udføres på en tablet, ofte fra omsorgsmedarbejderens bil. Disse korte tominutters-besøg bliver presset ind i den travle daglige tidsplan, hvilket indebærer, at tiden mellem fysiske plejebesøg, som måske kan betragtes som en lille pause, der tillader refleksion over det tidligere besøg og mentalt forbereder sig til det næste, nu er opdelt med nye, omend små, besøg. Desuden betragtes skærmbesøg som særligt lette at skifte som en del af tidsorganisationen, da de kan uddelegeres til enhver omsorgsmedarbejder uafhængigt af deres kørerute.

Denne lineære temporalitet efterlader meget lidt tid til at engagere sig i relationelt arbejde. Som illustreret nedenfor i uddraget fra feltnoterne, konkurrerer andre "tidsordner" (Ylijoki & Mäntylä, 2003; Kamp et al., 2011) imidlertid med denne lineære tidslogik. Her følger vi hendes forsøg på at bruge digitale teknologier til at forhandle om tid; at omorganisere tid, opgave og rum for at levere det, hun betragter som professionel pleje.

Maria, en ung omsorgsassistent, har 33 besøg i aften. Dette er helt normalt og inkluderer både enkle og komplekse opgaver: Hun giver insulin, hjælper borgere på toilettet, giver medicin, aflægger et første besøg efter indlæggelse på hospitalet osv. Fem af dem er skærmbesøg. Hun er travlt optaget, snakker venligt med borgerne, fx om den nationale fodboldkamp, der vises på Tv'et den aften, og deltager kun i overfladiske samtaler. Tidspresset øges, da hun kaldes til hjælp af en kollega, der besøger en dement borger, som sidder på gulvet og er umulig at flytte tilbage til kørestolen. Hun

bruger sin tablet til at koordinere og skyn-der sig i sin bil for at hjælpe kollegaen, og de lykkes med at få borgeren op at stå igen og ind i kørestolen. Som følge heraf bliver de efterfølgende skærmopkald presset sammen, de bliver meget korte, varer mindre end ét minut. Derudover kan hun faktisk ikke se borgerne på skærmen i bilen i dette mørke vintervejr, så hun har svært ved at få samtalen til at fungere. Maria er tydeligvis ikke tilfreds med disse situationer. Hun bemærker, at dette er en dårlig aften at følge hende; hun ville have ønsket, at hun kunne vise mig, hvordan hun arbejder professionelt og håndterer de forskellige udfordringer ved omsorgsarbejde. Dog ikke alle skærmopkald er korte. En undtagelse er samtalen med Carol, en kvinde med en bipolar lidelse, som hun minder om at tage sin medicin hver aften. Lige nu er Carol imidlertid i sin maniske fase, og hun taler ustandseligt om nogle gode oplevelser, hun har haft i dag. Hun er meget glad. Maria forsøger flere gange at afslutte samtalen, uden held, men hun lykkes til sidst med at sige farvel og godnat (Feltnoter, forfatter).

Som det fremgår af dette uddrag, må Maria udføre tidsarbejde for at forhandle forskellige temporaliteter. Maria har udviklet en ikke-engagerende, venlig og munter måde at mestre relationerne til borgerne på, og dette kan fortolkes som en måde at forhandle konflikterne mellem hjemmets temporalitet og den lineære tidslogik. Imidlertid kommer også kroppens tid, som Twigg (2000) kalder det, også i konflikt med den lineære temporalitet. I dette tilfælde er kroppens tid presserende til stede, når håndteringen af den demente borgers krop kræver øjeblikkelig og synkroniseret handling, og dermed suspenderer den effektive tidsplan, der styrer hendes aften. Omsorgsmedarbejderne har god gavn af tablets til at kommunikere og omorganisere arbejdet, hvilket illustrerer, hvordan teknologier kan støtte den fleksible

ad hoc-koordinering af arbejdet, når tilstedeværelsen af to omsorgsmedarbejdere er nødvendig. Men selvom det lykkes Maria gennem et betydeligt tidsarbejde at få aftenens plan til at gå op, giver hun tydeligt udtryk for, at hun ikke lykkes med at skabe en meningsfuld temporalitet i forhold til opgaverne.

Virtuelle besøg, der er organiseret som en del af tidsplanen, komprimerer yderligere arbejdsdagen og skaber en temporalitet præget af høj intensitet. Som casen om Maria viser, fungerer virtuel pleje som socio-materiel konstruktion, der fordrer et bestemt samspil mellem borgere, medarbejdere og skærmteknologi, imidlertid ikke altid som tiltænkt. Den gensidige karakter af interaktionen mellem omsorgsmedarbejder og borger gør det svært at kontrollere tid, især når det handler om mennesker med psykisk sygdom. Den nye temporalitet, der søges og etableres, kan tjene til at afgrænse og styre ældre menneskers sociale behov, men åbner også for forskellige former for modstand eller u hensigtsmæssig adfærd. Således indebærer den etablerede tidsorganisering, at medarbejderne kontinueret sættes på tidsarbejde, hvilket yderligere er med til at skabe en temporalitet præget af komprimering og acceleration.

Sensorgulve – rettidig omsorg og fragmenterede omsorgsrelationer

Sensorgulvene består af et sensor-system, der er usynligt integreret under et normalt trægulv. Gulvsensorerne registrerer varme og bevægelse på gulvene, logger denne information og kan sende den til medarbejdernes smartphones, som er en alarm bestående af en lyd og en kort tekstbesked. Gulvene er tilpasset til at hjælpe med omsorgen for de enkelte beboere på plejehjemmet ved at indstille specifikke alarmer for hver beboer. De fleste beboere har en alarm indstillet til at underrette omsorgsmedarbejderne, hvis gulvet registrerer et fald, så de straks kan

reagere. Alarmer kan også indstilles til at underrette medarbejderne, hvis en beboer fx står op fra sengen, går ind på badeværelset eller forlader deres lejlighed. Dermed kan medarbejderne reagere på beboernes behov for hjælp, når de opstår. Denne måde at bruge gulvene på påvirker grundlæggende temporaliteten på plejehjemmet. Omlægningen af tidsforbrug og rytmer i omsorgsarbejdet er også en central del af, hvordan producenterne af sensorgulve fremstiller teknologien og dens mulige anvendelser:

[Et sensorgulv] hjælper de rigtige sygeplejersker med at være det rigtige sted på det rigtige tidspunkt. Rutinekontroller reduceres for at spare begrænsede ressourcer og forbedre beboernes privatliv. Livskvaliteten forbedres markant ved den konstante forsikring om, at der altid er hjælp tilgængelig, når det er nødvendigt: 24/7, 365 dage om året (MariCare, 2017).

Plejehjemmets opfattelse af hvordan gulvene kan være nyttige, bygger også på disse opfattelser af en omstrukturering af tiden. En meget reel konsekvens af at bruge gulvene er, at bemandingen af nattevagten på plejehjemmet er blevet reduceret til én medarbejder. Dette er blevet gjort med henvisning til argumentet om, at gulvene eliminerer behovet for, at medarbejderne skal "gå rundt" (rutinemæssige kontrolbesøg hos beboerne), og i stedet vil de blive underrettet af gulvene, hvis de er nødvendige. Gulvene er derfor relateret til en antagelse om en mere effektiv tidsanvendelse og de deraf følgende omkostningsreduktioner.

Dog lægger den lokale ledelse hovedsageligt vægt på andre begrundelser end effektivitet og omkostningsreduktion for deres investering i sensorfremstillede gulve. Den lokale leder nævner gulvene som en bidragende faktor til en grundlæggende rumlig og tidsmæssig omstrukturering af arbejdet på plejehjemmet, der desuden fører til ændrede

relationer mellem medarbejdere og beboere. Hun argumenterer for, at gulvene tillader medarbejderne at være til stede med vores omsorg på det tidspunkt, det er nødvendigt, ved hjælp af teknologien. Dette betyder, at i stedet for at have en plan om:

"Først går jeg derhen, så går jeg derhen, så går jeg derhen [...] – ja, så skal du ændre på det og tænke: "Jeg går, når beboerne selv giver mig besked" [...]. Når de selv, ved hjælp af teknologien, siger: "Jeg er vågen nu, og jeg har brug for hjælp nu"" (Elizabeth, leder).

Denne måde at tænke på og bruge teknologien på sætter omsorgsmedarbejderne i en responsiv rolle, hvor de reagerer øjeblikkeligt på omsorgsbehov, når de opstår, og lægger traditionelle praksisser med tids- og opgaveplanlægning til side. Med denne praksis introduceres en "her og nu" temporalitet, der selvom dette forhandles med andre temporaliteter, potentielt ændrer forståelser af omsorg og omsorgspraksisser.

Rettidig, personcentreret omsorg med sensorgulve

Observationerne på plejehjemmet viser klart, at tid og opgaveplanlægning stadig er centralt for omsorgsmedarbejderne, der starter hver vagt med at fordele ansvar for omsorgsopgaver og beboere mellem dem og vurdere den forventede rækkefølge af opgaver (fx servere morgenmad før hjælp til et bad og gøre begge dele før bingo). Ikke desto mindre spiller den nye "her og nu" temporalitet, som formidles af gulvene, en vigtig rolle i, hvordan arbejdet omorganiseres og omstruktureres i løbet af en vagt.

Omsorgsmedarbejderne var generelt ret entusiastiske omkring gulvene og omfavnede ideen om at yde "rettidig omsorg", imødekomme behov, når de opstod, og værdsatte

arbejdet, der blev sparet ved gulvenes underretningsfunktion. Som en omsorgsmedarbejder forklarede i et af interviewene:

"Det første, hun [en beboer] gør, når hun vågner op, er at gå på toilettet. Derfor behøver vi ikke løbe derhen og tjekke, om hun er vågen endnu, om morgenen eller efter hendes middagslur, fordi vi hører det automatisk. Når hun træder over den grænse [tærsklen til badeværelset], ved vi, at vi skal være der ret hurtigt" (Jeanette, omsorgsmedarbejder).

Som ovenstående citat illustrerer, giver brugen af gulvene på den ene side omsorgsmedarbejderne frihed til at fortsætte med deres planlagte aktiviteter uden at tjekke op på beboere, der måske ikke har brug for dem. På den anden side kræver denne praksis også, at de konstant er klar til at reagere og reorganisere deres aktiviteter i henhold til nyligt opståede begivenheder. Denne type tidsarbejde – eller "jonglering med tid" – i forhold til nyligt opståede og uforudsigelige behov er naturligvis ikke uset i andre omsorgspraksisser, da omsorgsbehov ofte er uforudsigelige. Dog betyder underretningsfunktionen, at behov, der opstår på andre steder, straks bliver synlige for omsorgsmedarbejderne, hvilket tilføjer en ny følelse af "her og nu" temporalitet til situationen og øger antallet af behov, som de skal tildele opmærksomhed.

Desuden var omsorgsmedarbejderne næsten konstant beskæftiget med omsorg og relaterede opgaver. Dette betyder, at en underretning og reaktion på denne normalt vil afbryde en anden opgave, som Jeanette forklarede i det samme interview:

"Så du kan ikke bare afslutte det, du laver på det tidspunkt, du ved, at du nu ikke kan gøre det, du havde planlagt at gøre. Du skal derhen med det samme" (Jeanette, omsorgsmedarbejder).

Her og nu temporaliteten, der øger kravet til omsorgsmedarbejderne om konstant at være klar til at reagere på begivenheder, indebærer derfor også en fragmentering af tid og opgaver og skaber nye kognitive krav om at holde styr på opgaver.

Når multiple behov og temporaliteter kolliderer

Som beskrevet ovenfor er sensorfremstillede gulve anbragt som en måde at omorganisere arbejdet på for at levere rettidig og personcenteret omsorg. Dog griber det også ind i individuelle omsorgssituationers temporalitet på utilsigtede måder og påvirker dermed sociale relationer på omsorgscentret. Dette kommer frem i et gruppeinterview, hvor omsorgsmedarbejderne beskriver, hvad der sker, når gulvalarmen lyder under en omsorgssituation med en beboer:

Annie: "Du skal tage din telefon frem og trykke på den for at se, hvad det drejer sig om."

Marie: "Men det ene er, at dette kan være stressende for os. Noget andet er, at det også er stressende for beboerne – virkelig ofte. De siger til os: "Svar dog på den telefon, vil du ikke?", eller "Svar dog på den!" Den bliver ved med at bippe, ved du. (Andre deltagere er enige i baggrunden.) Du ved: "Få det væk!" – det er virkelig stressende."

Jane: "Og du kan ikke bare acceptere det [underretningen], du kan ikke bare slå det fra, for så kan det ske, at en beboer [bliver overset], altså hvis du er i en andens lejlighed, kan du ikke bare slå det fra. (En anden deltager siger "nej" i baggrunden). Så derfor bipper det nogle gange i et stykke tid» (Gruppeinterview med Annie, Marie og Jane, omsorgsmedarbejdere).

Noget andet, omsorgsmedarbejderne rapporterede, var, hvordan de fx skulle afbryde badningen af en beboer, tage deres latexhandsker af for at tjekke telefonen, vurdere underretningen og akutheden af en anden beboers behov, så tage friske handsker på og fortsætte, kun for at blive afbrudt igen minutter senere, og så videre. Så selvom opkaldene og deres hastighed og relevans vurderes, og nogle af dem derefter anses for irrelevante, forårsager underretningerne afbrydelser og fragmentering af tid.

Omsorgsmedarbejderne kæmper og lykkes ofte med at skabe "kroppens tid" (Twigg, 2000). Det giver ofte udfordringer i forhold til aktiviteter som badning, dvs. at etablere et roligt, intimt rum hvor tidens udstrækning til en vis grad suspenderes. Den temporalitet, der introduceres ved brugen af sensorgulve, sætter pres på omsorgsmedarbejdernes følelse af professionalisme. Underretningsfunktionen gør det lettere at opdage behov, der opstår andre steder, og gør dem straks synlige for omsorgsmedarbejderne, men det gør til tider også behovene fra flere personer samtidig til stede inden for omsorgssituationen. Den høje samtidige tilstedeværelse af akutte behov ændrer dermed betingelserne for etablering af omsorgsrelationer, da den nuværende omsorgsmottager bliver irriteret, og omsorgsmedarbejdernes mentale og undertiden endda fysiske tilstedeværelse i intime situationer bliver afbrudt. I sådanne situationer modarbejder den "her og nu" temporalitet, etableret ved brugen af sensorgulve, både idealerne om personcentreret omsorg og kropslig omsorg ved at forårsage tids- og rumfragmentering.

Konkluderende diskussion

Professionelt omsorgsarbejde præges i sin natur af spændinger og konflikter mellem forskellige temporaliteter, fx når den lineære, planlagte tid, der styrer det daglige arbejde,

kolliderer med opgaver, der kræver fordybelse eller "her og nu" handling. Tidsarbejde – organiseringen af opgaver, rum og tid på meningsfulde måder for at opnå visse rumlige og tidsmæssige kvaliteter – er derfor en kontinueret og ofte konfliktfyldt præstation. Denne artikel udforsker, hvordan digitale teknologier i omsorgsarbejde kan ændre temporalitet – tid, rum og rytmer – i omsorgsarbejdet og belyser, hvordan dette kan påvirke omsorg og omsorgsarbejde. Den peger dermed på, hvordan temporalitet kan være en vigtig nøgle til at forstå digitalt omsorgsarbejde, hvor digitale teknologier bringes i brug i specifikke politiske og socio-materielle sammenhænge, ofte med uventede og utilsigtede resultater.

Artiklen argumenterer for en forståelse af temporalitet som kompleks, flerfoldig og modsætningsfuld og som kontinuerligt forhandlet i tidsarbejde (Flaherty, 2011). Tidsarbejdet, som ofte er en usynlig del af det professionelle arbejde, indebærer en reorganisering af tid, rum og rytmer med henblik på at skabe tidsmæssige kvaliteter, der er meningsfulde i forhold til omsorgsopgaven. Også brugen af teknologi må tænkes ind i dette tidsarbejde. Analysen er derfor baseret på samtænkning af fænomenologiske og socio-materielle forståelser af teknologi og temporalitet (Orlikowski & Yates, 2002; Flaherty, 2011; Wajcman, 2015)

Dette demonstreres i analysen af to eksempler på digital omsorg: virtuelle besøg i hjemmeplejen og sensorgulve på et plejehjem i Danmark. Anvendelse af disse teknologier indebærer begge omorganisering af arbejdets rumlige dimension og spiller en vigtig, men også forskellig rolle i at ændre omsorgsarbejdets temporalitet.

De to teknologier anvendes på en bestemt måde inden for omsorg, styret af politikker og ideer om ikke-indtrængende, responsiv og tilbagetrukket omsorg samt teknologi-baseret smart og tidsbesparende omsorg. Dog som Mort et al. (2013) fremhæver i

deres undersøgelse af telemedicin i britisk ældrepleje, kan økonomiske besparelser og visioner om ældre menneskers empowerment være modstridende. Således afspejler de specifikke måder, hvorpå temporalitet og rumlighed omorganiseres ved implementering af disse teknologier disse ideer, men efterlader modsætninger der må forsøges løst via tidsarbejde.

Som analysen af virtuel omsorg viser, resulterer dette i en rumlig og tidsmæssig organisering af arbejdet, hvor hensyn til hjemmets temporalitet søges ophævet, og pauserne, der bruges på transport, forsvinder. Virtuel omsorg betragtes som velegnet til at løse små, afgrænsede opgaver på en tidsbesparende måde og integreres i tidsplanen som små tidsenheder, der fyldes ind i mellemrum mellem de fysiske besøg. Den stramme tidsplan skaber sammen med den korte tidsallokering en komprimeret temporalitet, der ændrer og udfordrer mønstre for social interaktion.

Sensorgulvet betragtes derimod som en måde at opnå responsiv omsorg på: At kunne besvare ældre menneskers behov øjeblikkeligt, når de opstår. Dette etablerer en form for "her og nu" temporalitet, der ændrer den tidsmæssige og rumlige omorganisering af omsorgsarbejdet. Men analysen påpeger, at nødvendigheden af koordination med daglige rutiner, hvor planlagt tid og kroppens tid forhandles, ofte overses. Indførelsen af responsiv omsorg skaber derfor potentielt nye tidskonflikter.

Undersøgelsen understreger, hvordan disse temporaliteter aktivt omorganiseres i de specifikke socio-materielle sammenhænge. Begge casestudier viser i forskellig grad, hvordan denne omorganisering indebærer forhandling af opgaver, rum og temporalitet og brugen af teknologier. Der kræves således et aktivt tidsarbejde, for at kunne udføre arbejdet på en meningsfuld måde.

I forhold til virtuel omsorg etablerer omorganiseringen af arbejdsdagen en bestemt komprimeret form for interaktion. Dette kræver, at omsorgsmedarbejderen administrerer og styrer samtalen, hvilket ændrer og potentielt belaster relationen til borgeren. Desuden bliver samtalerne mere fokuserede og målorienterede. Dette stemmer overens med resultaterne af andre undersøgelser af tele-omsorg (se fx Pols, 2010). Imidlertid er gensidighed en forudsætning for samtale. Gensidighed giver mulighed for, at borgerne modsætter sig eller opfører sig u hensigtsmæssigt enten ved at forlænge samtaler eller simpelthen ikke besvare opkaldene. Begge situationer giver anledning til et betydeligt tidsarbejde.

Analysen af arbejdsdage, der kombinerer fysiske og virtuelle besøg, viser, hvordan tidsarbejde ikke kun sker i forhold til deres egne opgaver, men også i forhold til at hjælpe kolleger, der kalder efter assistance. Dette bidrager yderligere til at skabe en accelereret og komprimeret temporalitet. Som Gherardi og Rodescini (2016) påpeger, er professionelt omsorgsarbejde en fælles præstation, og succes handler om kontinuerlig organisering og omorganisering. Dette bringer behovet for synkronisering i fokus. Teknologier kan, som i dette tilfælde, lette synkroniseringen, men kan også fordrage tidsarbejde for at synkronisere tid og rum.

I forhold til sensorgulvene indebærer gulvalarmerne og organisationens forpligtelse på idealer om responsiv omsorg, at medarbejdernes opmærksomhed og reaktion på akutte behov bliver omdrejningspunktet for organisering af arbejdet. Gentagne afbrydelser af planlagt eller igangværende arbejde betyder imidlertid, at omsorgsarbejderne konstant må udføre tidsarbejde, hvor de søger at omstrukturere deres fragmenterede tid. Fragmenteringen af temporalitet, som alarmerne kan indebære, og behovet for at forhandle og modificere behovet for øjeblik-

keligt respons er ikke nyt i omsorgsstudier (se fx Waterworth, 2003, der studerer sygeplejersker i sundhedsvæsenet). Hvad der er anderledes i dette tilfælde, er, at sensorgulvsteknologien, brugt på denne særlige måde, betyder, at mange behov bliver akutte og kræver øjeblikkelig handling. Selvom gulvene ofte støtter rettidig og personcentreret omsorg, lægger fragmenteringen af temporalitet pres på de individuelle omsorgssituationer. Gulvalarmer afbryder mental tilstedeværelse, praktisk opgaveudførelse, skaber undertiden irritation og fjendtlighed fra plejehjemsbeboere og forhindrer etablering af ønskelige omsorgsrelationer.

Denne undersøgelse peger ikke kun på, hvordan nye digitale teknologier ændrer betingelserne for at udføre omsorgsarbejde, men også på hvordan kontinuerlige og ofte konfliktfyldte temporaliteter bliver et vigtigt aspekt af digitalt omsorgsarbejde.

Professionelt omsorgsarbejde er traditionelt styret af en lineær tidsorden. På trods af at den aktivt forhandles og omorganiseres i daglig praksis med arbejde (Tuftte, 2013; Bergschöld, 2018), er den lineære tidsorden stadig dominerende, også selvom der indføres nye digitale teknologier. Accelererede, komprimerede eller "her og nu" temporalitet erstatter ikke et lineært tidsregime; de er indlejrede i det. Paradoksalt nok bidrager tidsarbejde, som en strategi til at forhandle konfliktfyldte temporaliteter, yderligere til at komprimere eller fragmentere tiden. Så det kan vise sig at være vanskeligere at skabe tid og rum til at engagere sig i omsorgsrelationer, end det allerede var.

Ikke desto mindre kan digital omsorg også give mulighed for at skabe nye og attraktive former for professionelt omsorgsarbejde. Eksempler på at omsorgsmedarbejdere omfavner sensorgulve som midler til at tilbyde responsiv omsorg, eller byder virtuel omsorg som en mulighed for at undgå at blive hastende kroppe på korte fysiske besøg velkommen,

illustrerer tydeligt potentialet for rumlig og tidsmæssig omorganisering, som digital omsorg kan medføre.

REFERENCER

- Adam, B. (1998) *Timescapes of Modernity, the Environment and Invisible Hazards*. London and New York: Routledge.
- Adam, B. (2004) *Time*. Cambridge and Malden, MA: Polity Press.
- Allvin, M. (2011) *Work Without Boundaries: Psychological Perspectives on the New Working Life*. Hoboken, NJ: Wiley-Blackwell.
- Andersen, D. and Bengtson, T.T. (2019) 'Timely care: Rhythms of bureaucracy and everyday life in cases involving youths with complex needs', *Time & Society*, 28(4), pp. 1509–1531. doi: 10.1177/0961463X18783371.
- Bergschöld, J.M. (2018) 'When saving time becomes labor: Time, work, and technology in homecare', *Nordic Journal of Working Life Studies*, 8(1), pp. 3–21. doi: 10.18291/njwls.v8i1.104850.
- Center for Velfærdsteknologi (2020) *Statusrapport 2020 Velfærdsteknologi i kommunerne*. Available at: <https://videncenter.kl.dk/media/25864/statusrapport-2020.pdf> <https://www.>
- Czarniawska, B. (2007) *Shadowing, and Other Techniques for Doing Fieldwork in Modern Societies*. Copenhagen: Copenhagen Business School Press.
- Davies, K. (2001) 'Responsibility and daily life. Reflections over timespace', in May, J. and Thrift, N. (ed.) *Timespace. Geographies of Temporality*. London: Routledge.
- Durkheim, E. and Swain, J.W. (2012) *The Elementary Forms of the Religious Life*. Newburyport: Dover Publications.
- Fangen, K. (2010) *Deltagende observasjon [Participant Observation]*. 2nd Edition. Bergen: Fagbokforlaget.
- Flaherty, M.G. (2011) *The Textures of Time: Agency and Temporal Experience*. Philadelphia: Temple University Press.
- Gherardi, S. and Rodeschini, G. (2016) 'Caring as a collective knowledgeable doing: About concern and being concerned', *Man-*

- agement Learning, 47(3), pp. 266–284. doi: 10.1177/1350507615610030.
- Hansen, A.M. and Kamp, A. (2019) 'Welfare professionals in transformation: The case of elderly care' in Hvid, H. and Falkum, E. (eds) *Work and Wellbeing in the Nordic Countries. A Critical Perspective on the World's Best Working Lives*. London: Routledge, pp. 243–259. doi: 10.4324/9781351169967-17.
- Harvey, D. (2000) *The Condition of Postmodernity: An Enquiry into the Origins of Cultural Change*. Repr. Oxford: Blackwell.
- Hirvonen, H. and Husso, M. (2012) 'Living on a knife's edge: Temporal conflicts in welfare service work', *Time & Society*, 21(3), pp. 351–370. doi: 10.1177/0961463X12454382.
- Kamp, A. (2012) 'Meaning of work in elderly care in Denmark: Fragile reconstructions' in Kamp, A. and Hvid, H. (eds.) *Elderly Care in Transition: Management, Meaning and Identity at Work. A Scandinavian Perspective*. Frederiksberg: Copenhagen Business School Press, pp. 107–132.
- Kamp, A., Lund, H.L. and Hvid, H.S. (2011) 'Negotiating time, meaning and identity in boundaryless work', *Journal of Workplace Learning*, 23(4), pp. 229–242. doi: 10.1108/13665621111128655.
- Kamp, A., Obstfelder, A. and Andersson, K. (2019) 'Welfare technologies in care work', *Nordic Journal of Working Life Studies*, 9(S5), pp. 1–12. doi: 10.18291/njwls.v9is5.112692.
- Kirchhoff, J. W. and Karlsson, J. C. (2013) Expansion of output: organizational misbehaviour in public enterprises. *Economic and industrial democracy*, 34, 1, 107–22.
- Liebst, L. S. and Monrad, M. (2008) Imellem empati og depersonalisering - [En] følelessociologisk analyse af tayloriseringens konsekvenser for hjemmeplejere. *Tidsskrift for arbejdsliv*, 10, 1, 56–71.
- Liveng, A. (2006) Social- og sundhedshjælperelvers omsorgsorientering og hjælperarbejdets modsætningsfyldte krav. *Tidsskrift for Arbejdsliv*, 8, 1 SE-Artikler.
- MariCare (2017) 2021 Corporate Product Web Page. MariCare. Accessed October 16, 2017, and July 28, 2021. <http://www.maricare.com/en>.
- Mort, M., Roberts, C. and Callén, B. (2013) 'Ageing with telecare: Care or coercion in austerity?: Ageing with telecare', *Sociology of Health & Illness*, 35(6), pp. 799–812. doi: 10.1111/j.1467-9566.2012.01530.x.
- Orlikowski, W.J. (2010) 'The sociomateriality of organisational life: Considering technology in management research', *Cambridge Journal of Economics*, 34(1), pp. 125–141. doi: 10.1093/cje/bep058.
- Orlikowski, W.J. and Yates, J.A. (2002) 'It's about time: Temporal structuring organizations', *Organization Science*, 13(6), pp. 684–700. doi: 10.1287/orsc.13.6.684.501.
- Pols, J. (2010) 'Wonderful webcams: About active gazes and invisible technologies', *Science, Technology & Human Values*, 36(4), pp. 451–473. doi: 10.1177/0162243910366134.
- Regeringen, KL, Danske Regioner (2022) Digitalisering, der løfter samfundet. Den fællesoffentlige digitaliseringsstrategi 2022-2025
- Rosa, H. (2013) *Social Acceleration: A New Theory of Modernity*. New York: Columbia University Press. doi: 10.7312/rosa14834.
- Trydegård, G.B. (2012) 'Care work in changing welfare states: Nordic care workers' experiences', *European Journal of Ageing*, 9(2), pp. 119–129. doi: 10.1007/s10433-012-0219-7.
- Tufte, P. (2013) 'Is there time enough? Temporal resources and service performance in the Danish home care sector', *Nordic Journal of Working Life Studies*, 3(2), pp. 97–112.
- Twigg, J. (2000) *Bathing the Body and Community Care*. London: Routledge.
- Urry, J. (2001) *Sociology Beyond Societies. Mobilities for the Twenty-First Century*. London: Routledge. (International library of sociology.).
- Waerness, K. (1984) 'The rationality of caring', *Economic and Industrial Democracy*, 5(2), pp. 185–211. doi: 10.1177/0143831X8452003.
- Wajcman, J. (2015) *Pressed for Time: The Acceleration of Life in Digital Capitalism*. Chicago, IL: The University of Chicago Press.
- Wajcman, J. and Rose, E. (2011) 'Constant connectivity: Rethinking interruptions at work', *Organization Studies*, 32(7), pp. 941–961. doi: 10.1177/0170840611410829.

- Waterworth, S. (2003) 'Temporal reference frameworks and nurses' work organization', *Time & Society*, 12(1), pp. 41–54. doi: 10.1177/0961463X03012001362.
- Wrede, S. et al. (2008) *Care Work in Crisis: Reclaiming the Nordic Ethos of Care*. 1st Edition. Lund: Studentlitteratur.
- Ylijoki, O.-H. and Mäntylä, H. (2003) 'Conflicting time perspectives in academic work', *Time & Society*.

Noter

- 1 Dele af denne artikel er publiceret på engelsk i Kamp, A. (2021). Temporalities of digital eldercare. In H. Hirvonen, M. Tammelin, R. Hänninen & E. Wouters (Eds.), *Digital Transformations in Care for Older People. Critical Perspectives* (pp. 93-110). Routledge.
- 2 Det empiriske studie af sensorgulve blev gennemført af mine kollger, Sidsel Lond Grosen and Agnete Meldgaard Hansen.

Annette Kamp, professor MSO,
Institut for Mennesker og Teknologi, Roskilde Universitet, kamp@ruc.dk